

ΤΙΤΛΟΣ

ΟΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

1

Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σκέψεις με αφορμή το Σεμινάριο για την Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυνοριακές Διαφορές του Ελληνικού Κέντρου για τη Διαμεσολάβηση και τη Διαιτησία

Γράφει ο κ. Γεώργιος Γραβιάς, Δικηγόρος

I. Ο Έλληνας νομικός αντιμετωπίζει το θεσμό της Διαμεσολάβησης ως έννοια οικεία, αλλά ταυτόχρονα μακρινή για την Ελληνική πραγματικότητα.

Η Διαμεσολάβηση είναι έννοια οικεία για τον Έλληνα νομικό, γιατί πλέον γνωρίζει, ότι ο θεσμός αυτός αποτελεί ένα διαφορετικό/εναλλακτικό τρόπο επίλυσης μιας διαφοράς πριν ή παράλληλα με την προσφυγή των μερών στα τακτικά Δικαστήρια ή τη διαιτησία, με κύρια πλεονεκτήματα την ταχύτητα και το μειωμένο κόστος. Είναι επίσης γνωστό, ότι στη διαδικασία της Διαμεσολάβησης κυρίαρχος είναι ο ρόλος του Διαμεσολαβητή, ενός εκπαιδευμένου στον τομέα αυτό προσώπου, που δεν κρίνει, αλλά επικουρεί, βοηθά, συμπαραστέκεται και ενδεχόμενα καθοδηγεί τα μέρη στην προσπάθεια εξεύρεσης κοινά αποδεκτής λύσης.

Η Διαμεσολάβηση είναι έννοια μακρινή για την Ελληνική πραγματικότητα, γιατί ο Έλληνας νομικός και όχι μόνο θεωρεί αυτονόητο και κυρίαρχο το ισχύον σύστημα απονομής της Δικαιοσύνης με τον «παραδοσιακό» τρόπο της προσφυγής στα Δικαστήρια: ακόμη και μόνο το άκουσμα της λέξης «Διαμεσολάβηση» ηχεί παράξενα τόσο στον Έλληνα νομικό της πράξης, όσο και στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που έχουν εμπλοκή σε αστικές και εμπορικές διαφορές και διαπνέονται, κατά γενική ομολογία, από την μη χρήσιμη αποδείξεων ή αυτονόητη βεβαιότητα, ότι ο θεσμός είναι καλός και χρήσιμος αλλά ανεφάρμοστος στην Ελλάδα.

II. Αυτές τις προκαταλήψεις φρόντισε να αποβάλλει το Ελληνικό Κέντρο για τη Διαμεσολάβηση και τη Διαιτησία από όλους εμάς, που συμμετείχαμε στο Σεμινάριο με θέμα «*Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση σε Διασυνοριακές Διαφορές*», που έλαβε χώρα στις 9-12 Οκτωβρίου 2007 στην Αθήνα. Η άρτια διοργάνωση, το υψηλό επίπεδο Ελλήνων και ξένων ομιλητών και το πρόγραμμα του Σεμιναρίου, που ήταν διαμορφωμένο με ζωντάνια και περιείχε ακόμη και παιχνίδια ρόλων και διαδραστικές παρουσιάσεις (πολύ μακριά δηλαδή από την κλασική «φόρμα» διαλέξεων

και συζήτησης, που αποτελούν τον κανόνα σε νομικά Συνέδρια και συναντήσεις), διατήρησαν αμείωτο το ενδιαφέρον Δικαστών και Δικηγόρων, Ελλήνων και ξένων.

Και βέβαια, κατά την άποψή μου, το ζωηρό αυτό ενδιαφέρον, που άλλωστε αντικατοπτρίστηκε και στις έντονες συζητήσεις στα διαλείμματα των θεματικών ενότητων του Σεμιναρίου, προκλήθηκε κατεξοχήν από τη «γοητεία» που ασκεί ο θεσμός στους Έλληνες νομικούς της πράξης, είτε Δικαστές, είτε Δικηγόρους. Είναι προφανές ότι η «γοητεία» αυτή απορρέει από την πίστη ότι η Διαμεσολάβηση θα πρέπει να λειτουργήσει ως μοχλός απεμπλοκής όλων μας (και, το σημαντικότερο, των ιδίων των διαδικών) από τις δυσλειτουργίες –όπου αυτές υπάρχουν– της τακτικής Δικαιοσύνης, με τη μορφή που αυτή ασκείται σήμερα.

Πράγματι, το σύστημα της Δικαιοσύνης θα καρπωθεί αδιαμφισβήτητο όφελος, που πρωτίστως θα συνίσταται στην ευχέρεια να λειτουργήσει με άνεση στο πεδίο όπου απαιτείται, δηλαδή στις υποθέσεις που χρήζουν αποκλειστική ή κυρίως δικαστικής επίλυσης. Αντίθετα, θα απαλλαγεί από την πληθώρα των υποθέσεων που έτυχε να φθάσουν ενώπιον των Δικαστηρίων, απλά και μόνο γιατί ουδέποτε υπήρξε οποιοδήποτε άλλο στάδιο συζήτησης και διαλόγου μεταξύ των αντιδίκων πλευρών.

Δυστυχώς στα παραπάνω εξαντλείται η «γοητεία» και το ενδιαφέρον που προκαλείται στον Έλληνα νομικό για το θεσμό. Από εδώ και πέρα αρχίζουν τα προβλήματα της εφαρμογής του στην Ελλάδα, η προϊστορία της ανυπαρξίας αντίστοιχων θεσμών, ακόμη και της αποτυχίας της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 214 Α ΚΠολΔ, οι νομικές και πραγματικές δυσχέρειες στην δεσμευτικότητα και εν γένει στην επιβολή του αποτελέσματος της Διαμεσολάβησης, προβλήματα που επί μακρόν απασχόλησαν τους Εισηγητές και το κοινό του Σεμιναρίου.

Παρά ταύτα, οι αντικειμενικές δυσκολίες, που εκ των πραγμάτων θα επιταθούν στο μέλλον κατά την ανάπτυξη του θεσμού στην

Σημείωση: *Οι σελίδες της Διαμεσολάβησης είναι ένθετοι και γι' αυτό έχουν αυτοτελή αρίθμηση, ώστε να μπορεί να αποχωρίζεται από το τεύχος. Θεωρούμε, ότι θα ήταν ιδιαιτέρως χρήσιμο, στη περίπτωση που το τεύχος του «Δελτίου Α.Ε. και Ε.Π.Ε.» παραδίδεται στο Λογιστήριο της Α.Ε. ή της Ε.Π.Ε., να δίνεται φωτοτυπία των ένθετων σελίδων (49 - 52) στην Νομική Υπηρεσία / στο Νομικό Σύμβουλο / στο Διευθύνοντα Σύμβουλο / στο Γενικό Διευθυντή / στον Οικονομικό Διευθυντή προς ενημέρωσή του / της και να αρχειοθετούνται για μελλοντική χρήση.*

Ελλάδα, ωχριούν μπροστά στους δισταγμούς και τις επιφυλάξεις τόσο των Δικαστών, όσο και των Δικηγόρων, που –περισσότερο από τους πρώτους, λιγότερο από τους δεύτερους- εκφράστηκαν και κατά τη διάρκεια του Σεμιναρίου. Πράγματι, κατέστη σαφές ότι και οι δύο πλευρές που συλλειτουργούν στη Δικαιοσύνη δυσπιστούν: οι μεν Δικαστές, γιατί φοβούνται την «ιδιωτικοποίηση της Δικαιοσύνης», όπως ακούσθηκε στο Σεμινάριο, καθώς και τον περιορισμό του κοινωνικού και θεσμικού ρόλου του Δικαστή και εν γένει της ιδέας της τακτικής – κρατικής Δικαιοσύνης, οι δε Δικηγόροι, γιατί φοβούνται τη μείωση της περίφημης «δικηγορικής ύλης», όπως δεν ακούσθηκε βέβαια στο Σεμινάριο, αλλά σίγουρα υποφώσκει στο μυαλό των περισσότερων.

III. Δαισθανόμενος την προαναφερθείσα «περιρρέουσα» δυσπιστία, αναρωτιέμαι γιατί άραγε να υπάρχει αυτή, την ίδια στιγμή που θεσμοί που κρατούν σε εμπορικές κυρίως διαφορές, όπως λ.χ. η Διαιτησία και οι Διαπραγματεύσεις χωρίς Διαμεσολάβηση, είναι περίπου αυτονόητοι και ασφαλώς δεν «προκαλούν» οποιονδήποτε, ούτε βέβαια προξενούν οποιαδήποτε αντίδραση ή δισταγμό **είτε** για «ιδιωτικοποίηση της Δικαιοσύνης», **είτε** για την άμεση ή έμμεση κατάργηση του ρόλου οποιουδήποτε.

Φρονώ ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό απαιτεί τη διευκρίνιση της λειτουργίας της Διαμεσολάβησης σε συσχετισμό **αφενός μεν** με τη Διαιτησία, **αφετέρου δε** με τις κοινές Διαπραγματεύσεις, που διεξάγονται χωρίς την παρουσία Διαμεσολαβητή.

Ειδικότερα:

α. Από τη μία πλευρά, η Διαιτησία αποτελεί κατεξοχήν θεσμό απονομής μη κρατικής, «ιδιωτικής» Δικαιοσύνης (έστω και αν, κατά το σύστημα του Ελληνικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, η τακτική Δικαιοσύνη επιφυλάσσει το –περιορισμένο, ούτως ή άλλως, και ισχύο- δικαίωμα ελέγχου της κρίσης του Διαιτητή μέσω της διαδικασίας της αγωγής ακύρωσης κατ' άρθρο 897 Κ.Πολ.Δ.). Όμως, **η Διαιτησία δεν θίγει το ισχύον κρατικό μοντέλο «παραγωγής Δικαιοσύνης», ούτε αμφισβητεί τον παραδοσιακό ρόλο των συλλειτουργών αυτής, Δικαστών και Δικηγόρων, όπως πράττει –υπό μία έννοια- η Διαμεσολάβηση.**

Πράγματι, στη Διαιτησία υπάρχει **α)** ο Διαιτητής, στον οποίο προσβλέπουν τα μέρη για την αυθεντία που περιβάλλει τον κριτή, **β)** το Αίτημα καθώς και οι εκατέρωθεν διαξιφισμοί των αντιδίκων και η υποβολή προτάσεων με αντίθετους ισχυρισμούς **και γ)** η Απόφαση, που τέμνει εν τέλει τη διαφορά και παράγει αποτελέσματα παρόμοια με εκείνα της δικαστικής απόφασης.

Η Διαμεσολάβηση, αντίθετα, αποδομεί όλα τα παραπάνω!! Και βέβαια επιδιώκει μεν και κατατείνει στην επίλυση μιας διαφοράς, πλην όμως:

- χωρίς την αυθεντία του κριτή, αλλά με την ηπιότητα, τη γνώση και τη συμπάρασταση του Διαμεσολαβητή,

- χωρίς συγκεκριμένο Αίτημα, στην αποδοχή ή απόρριψη του οποίου προσβλέπουν αποκλειστικά τα μέρη, αλλά με την αναγκαιότητα να αντιμετωπιστεί ένα βιοτικό συμβάν και να βρεθεί λύση στην κρίση μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρίς περιορισμούς. Και τούτο, γιατί διευθέτηση της διαφοράς είναι εφικτή ακόμη και χωρίς την ικανοποίηση ενός αιτήματος, που είχαν εκ των προτέρων υποβάλει τα μέρη, αλλά με μία άλλη, τελείως διαφορετική ρύθμιση της κατάστασης, που προέκυψε κατά τη διαδικασία της Διαμεσολάβησης με γνώμονα αποκλειστικά και μόνο τη συνύπαρξη των εμπλεκόμενων μερών και την άρση του αδιεξόδου,

- χωρίς τους Δικηγόρους των διαδίκων σε «θέσεις μάχης», πάντοιμους να διαξιφιστούν υπερασπιζόμενοι τον εντολέα τους και

στοχεύοντας στην τελική «νίκη», αλλά συμμετοχούς στην κοινή με το Διαμεσολαβητή προσπάθεια και αρωγούς στην εξεύρεση και υλοποίηση της λύσης και

- το σημαντικότερο, χωρίς Απόφαση, χωρίς κρίση επί των αντίθετων ισχυρισμών, αλλά με διευθέτηση της διαφωνίας και υπέρβαση της κρίσης χωρίς «νικητές» και «ηττημένους», με την αίσθηση ότι όλοι είναι ικανοποιημένοι, ότι όλοι είναι «νικητές».

β. Από την άλλη πλευρά, είναι γεγονός ότι **οι κοινές Διαπραγματεύσεις μεταξύ των διαφωνούντων μερών χωρίς την παρουσία Διαμεσολαβητή αποτελούν καθημερινό φαινόμενο κυρίως στις εμπορικές διαφορές.** Και βέβαια, ίσως οι κοινές Διαπραγματεύσεις δεν «προκαλούν» τους Δικηγόρους, που πιθανόν να αισθάνονται κυρίαρχοι του παιχνιδιού χωρίς την περιττή παρουσία τρίτου, ούτε τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους που πιθανόν να αισθάνονται τη μη θεμιτή ασφάλεια ότι, σε περίπτωση που υπάρξει αίσιο τέλος της διαπραγμάτευσης χωρίς Διαμεσολαβητή, θα έχουν την άνεση να μην τηρήσουν τα υπεσχημένα και συμφωνηθέντα.

Όμως, **σε κάθε περίπτωση, οι κοινές Διαπραγματεύσεις στερούνται του μεγάλου πλεονεκτήματος της Διαμεσολάβησης, δηλαδή της παρουσίας του Διαμεσολαβητή, του εκπαιδευμένου και απαλλαγμένου από εμπάθειες προσώπου που θα συμπαρασταθεί στις προσπάθειες των μερών για την εξεύρεση κοινά αποδεκτής λύσης.**

IV. Στην πραγματικότητα, ο νέος για τα ελληνικά δεδομένα θεσμός τους χρειάζεται όλους, Δικαστές, Δικηγόρους και ενδιαφερόμενους πολίτες ή επιχειρηματίες και μάλιστα ανυπόκριτα, χωρίς δισταγμούς και δυσπιστία, χωρίς καν δεύτερες σκέψεις.

Η προπεριγραφείσα αποδόμηση του παραδοσιακού ρόλου δεν είναι τίποτε άλλο παρά η συμμετοχή όλων σε ένα καινούριο «ταξίδι», στο οποίο:

- οι Δικαστές θα αναλάβουν ακόμη μεγαλύτερο κοινωνικό ρόλο, αφού θα έχουν την ευχέρεια να βοηθήσουν και να διαπαιδαγωγήσουν τους εμπλεκόμενους διαδίκους στην ειρηνική επίλυση της διαφοράς τους, αλλά και να ασχοληθούν με τις υποθέσεις, που πράγματι χρήζουν δικαστικής διερεύνησης και απόφασης,

- οι Δικηγόροι όχι μόνο δεν θα απωλέσουν την επαγγελματική «ύλη» τους, αλλά αντίθετα θα τη διευρύνουν συμμετέχοντας ενεργά στη διαδικασία της Διαμεσολάβησης, στην οποία ουδείς αμφισβητεί την πολύτιμη συμβολή τους, και

- οι πολίτες θα έχουν αποκομίσει το αδιαμφισβήτητο όφελος ότι –ακόμη στην περίπτωση αποτυχίας και αδυναμίας επίτευξης συμβιβασμού- συζητήσαν, διαλέχθηκαν και προσπάθησαν να κατανοήσει ο ένας τις θέσεις του άλλου.

Η κρατική Δικαιοσύνη δεν αμφισβητείται, δεν «ιδιωτικοποιείται», τούτο δε όχι μόνο γιατί δεν αποκλείεται η δυνατότητα προσφυγής σε αυτήν, αλλά και γιατί ουδείς δικαιούται να «επιβάλλει» τη Δικαιοσύνη, όταν οι πολίτες δεν επιθυμούν να καταφύγουν σε αυτή!!

Ίσως φαντάζει πράγματι ανυπερβλήτο εμπόδιο η έλλειψη προϊστορίας του θεσμού στην Ελλάδα, κάτι που πιθανόν απορρέει και από την έλλειψη της «κουλτούρας» δημιουργικού διαλόγου σε ευρύ φάσμα κοινωνικών σχέσεων στην πατρίδα μας. Η προϊστορία όμως αξίζει πράγματι να σταθεί εμπόδιο σε ένα νέο ξεκίνημα, σε κάτι καινούργιο και πραγματικά «γοητευτικό», όπως η Διαμεσολάβηση;;; Όσοι πραγματικά απολαύσαμε το Σεμινάριο του Ελληνικού Κέντρου για τη Διαμεσολάβηση και τη Διαιτησία πιστεύουμε πως όχι!!!